VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET
Tutkimus- ja innovaationeuvosto
Forsknings- och innovationsrådet

Talousvaliokunta, kirjallinen asiantuntijalausunto

Aika: tiistai 4.3.2025 klo 12.00

Asia: VNS 8/2024 vp Kulttuuripoliittinen selonteko
https://www.eduskunta.fi/pdf/VNS+8/2024

Tutkimus- ja innovaationeuvosto / Johanna Moisio, pääsihteeri

Lausunnossa otetaan kantaa kulttuuripoliittiseen selontekoon ja erityisesti sen lukuihin 3.4. ja 3.5., sikäli kuin ne liittyvät tutkimus- ja innovaationeuvoston tehtäviin.

Selonteossa esitetään, että *varmistetaan kulttuuri ja luovien alojen toimijoiden mahdollisuudet hyötyä valtion TKI-rahoituksesta. Lisäksi pidetään tärkeänä, että tunnistetaan luovan osaamisen merkitys tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa.*

Tutkimus- ja innovaationeuvoston näkökulmasta hallitus on ottanut valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisessa suunnitelmassa ja viimeaikaisissa tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) rahoituksen päätöksissä huomioon luovien alojen tilanteen ja tarpeet. Tutkimus- ja innovaationeuvosto on valmistelemassa parhaillaan kansallisia TKI-politiikan ja toiminnan strategisia valintoja. Lausunnoilla olevissa valinta-aihioissa on pohjaesityksenä olemassa olevia TKI-toiminnan vahvuusalueita ja kasvualueita, lisäksi valintaesityksessä tunnistetaan luovien alojen yhä tärkeämpi merkitys innovaatiotoiminnalle.

T&K-lisärahoitus ja luovat alat

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman (Valtioneuvoston julkaisuja 2024:31) mukaan T&K-lisärahoitusta kohdennetaan mm. T&K-toimintaa aloittaville yrityksille sekä pk-yrityksille, jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti lisäämään T&K-toimintaa. Suunnitelmassa pidetään myös tärkeänä kannustaa T&K-toimintaan yrityksiä aloilta, joilla T&K-toiminta ei Suomessa ole yhtä yleistä, kuten luovat alat, palvelut tai kaupanala ja huomioida näiden alojen erityispiirteet. T&K-toimintaa, kasvua ja yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumista koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi on keskeistä saada yhä useampi suomalainen yritys

toteuttamaan ja hyödyntämään tutkimus- ja kehittämistoimintaa, myös sellaisilta toimialoilta, joilla T&K-toiminta on vähäisempää.

Hallituksen kehysriihen 15.-16.4.2024 yhteydessä hallitus päätti T&K-rahoituksen kohdennuksista vuosille 2025–2028 sekä lisärahoituksen kohdentamisen periaatteista. Tässä yhteydessä hallitus linjasi, että (Business Finlandin) rahoituksella edistetään myös luovien alojen T&K-intensiteetin lisäämistä sekä taiteen ja kulttuurin aloilta syntyvien tutkimuspohjaisten innovaatioiden kaupallistamista. Luovilla aloilla sekä tapahtuma-alalla on merkittävä työllisyys- ja kasvupotentiaali. Ala on yrittäjyyteen nojaava. Luovien alojen osuus bruttokansantuotteesta on Suomessa selvästi jäljessä sekä muita Pohjoismaita että EU:n keskiarvoa. Muutokset toimintaympäristössä luovat muun muassa mahdollisuuksia kehittää alan omia toiminta- ja tuotantomalleja myös viennin näkökulmasta.

Budjettiriihessä tehtyjen rahoituspäätösten puitteissa käynnistetään luovien alojen T&K-toiminnan intensiivisyyttä ja vaikuttavuutta nostava sekä alan yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä vahvistava rahoituskokonaisuus. Pysyvällä 9 miljoonan euron rahoituksella edistetään luovan talouden uusiutumista sekä alan arvonlisän kasvua T&K-toiminnan kautta. Kokonaisuuden suunnittelussa ja rahoitusehdoissa huomioidaan luovien alojen erityiset ominaispiirteet. Rahoitus tukee kulttuuripoliittisen selonteon ja siihen liittyvän poikkihallinnollisen luovien alojen kasvustrategian toteuttamista.

Tutkimus- ja innovaationeuvoston tehtävä on VNA 962/2023 mukaisesti yhteensovittaa ja seurata valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 annetun lain (1092/2022) toimeenpanoa ja sen 3 §:ssä säädetyn monivuotisen rahoituksen suunnitelman valmistelua ja toimeenpanoa. Näin ollen neuvosto on laatinut seurantasuunnitelman, joka julkaistaan keväällä 2025 ja laatii ensimmäisen T&K-rahoituksen seurantaraportin syksyllä 2025.

TKI-politiikan ja toiminnan strategiset valinnat

Tutkimus- ja innovaationeuvosto on valmistelemassa parhaillaan kansallisia TKI-politiikan ja toiminnan strategisia valintoja (VNA 962/2023 1 § 1 kohta). Valinnat tukevat yritysten, investointien, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan sekä tieteentekijöiden kaipaamaa pitkän aikajänteen näkymää. Ne kokoavat voimavaroja ja vahvistavat TKI-toimintaa ja TKI-toimijoiden yhteistyötä valituilla osa-alueilla.

Parhaillaan lausunnoilla olevissa valinta-aihioissa on pohjaesityksenä olemassa olevia TKI-toiminnan vahvuusalueita ja kasvualueita, mutta samalla valintaesityksessä tunnistetaan luovien alojen yhä tärkeämpi merkitys innovaatiotoiminnalle. Esityksessä todetaan, että valinnoissa ja niiden

toimeenpanossa on huomioitava myös yllättävät uudet yhdistelmät ja esimerkiksi humanististen tieteiden, yhteiskuntatieteiden ja luovien alojen hyödyntäminen kestävyyssiirtymässä sekä teknologioiden ja innovaatioiden kehittämisessä ja käyttöönotossa. Lisäksi esityksessä kiinnitetään aineettoman arvonluonnin merkitykseen ja luovaan osaamiseen.

Yksi esitetty TKI-valinta-aihio on TKI-toiminnan riskinottokyvyn lisääminen, jossa painotetaan uusien avausten, radikaalin luovuuden ja innovaatioiden merkitystä tieteessä ja tutkimuksessa. Niissä pitäisi pystyä ennakkoluulottomasti yhdistelemään ilmiöitä ja asioita. Tieteen- ja tutkimusalojen raja-aidat pitää pystyä ylittämään yllätyksellisillä, riskiä sisältävillä yhdistelmillä. Tutkijoiden, tutkimustoimijoiden ja yritysten riskinottokykyä on vahvistettava. Tämä on uudistavan TKI-toiminnan edellytys.

Tarkoitus on, että tutkimus- ja innovaationeuvosto linjaa valinnoista ennen puoliväliriihtä maaliskuussa ja hyväksyy niitä koskevan raportin kesäkuussa 2025. Valintojen toimeenpanon tueksi laaditaan eri hallinnonalojen ja TKI-kentän sidosryhmien kanssa valintojen jalkautussuunnitelma.

Tutkimus- ja innovaationeuvosto

Tutkimus- ja innovaationeuvosto (VNA 962/2023) on pääministerin johdolla toimiva neuvoa-antava toimielin. Tutkimus- ja innovaationeuvoston sihteeristö toimii valtioneuvoston kansliassa, työ- ja elinkeinoministeriössä ja opetus- ja kulttuuriministeriössä. Tutkimus- ja innovaationeuvoston tehtävänä on

- tukea valtioneuvostoa pitkäjänteisen ja kokonaisvaltaisen tutkimus- ja innovaatiopolitiikan kehittämisessä
- tehdä aloitteita kansallisiksi strategiavalinnoiksi
- seurata toimintaympäristön muutoksia
- edistää tutkimus- ja innovaatiopolitiikan maakuvaa
- yhteensovittaa ja seurata T&K-rahoituslain toimeenpanoa sekä monivuotisen T&K-rahoituksen suunnitelman valmistelua ja toimeenpanoa
- laatia tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa koskevia aloitteita
- tehdä ehdotuksia T&K-rahoituksen kohdentamisesta.